

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ
ПОДКАСТІВ**

Виконав: здобувач 2-го курсу, групи СО (МЛ) -2 м
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
ОП «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»

Мельникова К. Ю.

Форма навчання: денна

Науковий керівник: к. філол.н., доц. Герцовська Н.О.

Рецензент: канд.філол.наук, доц.
кафедри англійської філології ДВНЗ «УжНУ»

Гайданка Д.В.

Висновок кафедри про магістерську роботу

Магістерська робота розглянута. Здобувач Мельникова К.Ю.

допущений до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ПОДКАСТІВ.....	7
1.1. Англomовна комунікативна компетентність: поняття, зміст, структура.....	7
1.2. Психолінгвістичні передумови формування комунікативної компетентності учнів старшої школи	19
1.3. Форми, методи і засоби формування англomовної комунікативної компетентності на уроках іноземної мови.....	28
1.4. Подкаст як ефективний засіб формування комунікативної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.....	33
Висновки до розділу 1.....	48
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ НА ОСНОВІ ПОДКАСТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.	51
2.1. Комплекс вправ на основі використання подкастів для формування комунікативної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.....	51
2.2. Організація та перебіг методичного експерименту	60
2.3. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація.....	66
Висновки до розділу 2.....	73
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її у європейський та світовий простори, нові політичні, соціально-економічні, військові та культурні реалії вимагають підвищення статусу іноземних мов у нашій країні.

Іноземна мова, зокрема англійська є важливим засобом між культурного спілкування, вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно орієнтуватись і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. Загальна стратегія навчання іноземних мов визначається потребами сучасного суспільства та рівнем розвитку лінгвістичних, психолого-педагогічних і суміжних наук. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну мету навчання й вивчення англійської мови, а саме: формування і розвитку комунікативної компетенції.

У концепції навчання іноземних мови визначено основну мету навчання, що полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, яка реалізується через розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур на основі комунікативно-орієнтованого підходу до навчання. Така мета передбачає досягнення школярами такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування (усного та писемного) у межах визначених комунікативних сфер та відповідної тематики на основі вивченого мовного матеріалу.

Своєрідним відгуком на пріоритетні завдання сучасного суспільства відповідно до основної мети навчання іноземної мови у старшій школі, є головні положення, задекларовані у Законі України «Про освіту» (2017 р.), Національній доктрині розвитку освіти, Державному стандарті базової повної загальної середньої освіти, Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2010 р.), Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III

ступеня (профільна середня освіта) (2018 р.), Навчальній програмі з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи (2017 р.) та Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003 р.).

Дослідженням формування комунікативної компетентності присвячені праці багатьох дослідників, зокрема О.Б. Бігич, Л. Біркун, Н.Ф. Бориско, Л. Брахман, Р. Джонсон, Л.І. Морська, Н. Гез, І. Зимня, Е. Пасов, М. Пригодій, М. Свейн, Ю. Федоренко, Д. Хаймс, Н. Хомський, Н. Чернова, Д. Шейлз та інші.

Формування комунікативної компетентності серед учнів старшої школи здійснюється різними засобами. Серед найпопулярніших сьогодні Інтернет та медіа засоби. На сьогоднішній день дедалі більшої популярності набуває явище подкастингу, важливість якого розповсюджується не лише на медійну сферу, а, в тому числі, і на освітню та виховну діяльність.

Новітня тема формування комунікативної компетентності засобами подкастів досліджена фрагментарно. Тому, саме перед закладами загальної середньої освіти постає проблема пошуку нових освітніх парадигм і концепцій, принципів та підходів до організації освітнього процесу, методів, форм і засобів навчання, технологічної реалізація інновацій, що сприяють підвищенню якості мовної освіти та забезпечують молоді готовність до міжкультурного спілкування і, зокрема, діалогічного мовлення, як важливої його складової.

Розуміння подкасту та сфери його важливості надзвичайно різноманітні. Так, досить часто до питання подкастів, і зокрема їх функцій звертаються фахівці галузі освіти (В.П. Андрущенко, О. Балтіна, О. Білецька, О. Давиденко, І.М. Дробіт, Н. Кардашова, І.В. Страшко, О.С. Скубашевська, О. McGarr, Sh. Scutter); тут подкаст розглядається переважно як інструмент для навчання. Подкастом цікавляться також дослідники медіа (R. Berry, E.Menduni) та політичної сфери

(С. Campbell, R. Nelson,). Результати досліджень в суміжних дисциплінах доводять про широке застосування та функціональне призначення подкастів та необхідності їх вивчення, зокрема в галузі методики навчання англійської мови як засобу формування комунікативної компетентності. Ця потреба зумовила **актуальність** дипломної роботи.

Об'єктом дослідження є процес формування комунікативної компетентності учнів старшої школи.

Предмет дослідження – подкаст як ефективний засіб формування комунікативної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використанні комплексу комплексу вправ на основі використання подкастів для формування комунікативної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено основні **завдання** дослідження:

1. Визначити поняття та структуру формування англомовної комунікативної компетентності; проаналізувати форми, методи і засоби формування англомовної комунікативної компетентності на уроках англійської мови; визначити психолінгвістичні передумови формування комунікативної компетентності учнів старшої школи

2. Проаналізувати ефективність подкасту як засобу формування англомовної комунікативної компетентності;

3. Розробити комплекс вправ на основі використання подкастів для формування комунікативної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови;

4. Провести експериментальну перевірку ефективності використання подкастів для формування англомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Методи дослідження. Відповідно до предмета, мети і завдань наукового пошуку використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, зокрема: *загальнонаукові* – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення – для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців; *емпіричні* – спостереження за навчальним процесом, тести, опитування, анкетування, бесіди зі учнями; оцінка застосування системи навчання із залученням засобів інформаційних технологій в загальноосвітньому навчальному закладі; *математичні методи* – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

Теоретична значущість роботи полягає у систематизації знань щодо формування англомовної комунікативної компетентності в учнів старшої школи засобами подкастів.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що у ході експериментального навчання учнів 10х класів ЗОШ № 13 м.Мукачева вдалося: отримати позитивний результат щодо навчання формування англомовної комунікативної компетентності на уроках англійської мови; обґрунтувати методи і прийоми експериментального навчання, що сприяли досягненню позитивного результату; розробити і апробувати систему вправ на основі використання серії автентичних англомовних подкастів “Talk about”, що розміщується на платформі British council podcasts.

Структура роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання (52 найменувань, з них 9 англомовних) та додатків. Загальний обсяг магістерської роботи складає 103 сторінку, з них – 80 сторінок основного тексту. Роботу апробовано на IV Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції (5 листопада 2021 р., м. Мукачево), тема доповіді: Подкаст як альтернативний інструмент для забезпечення навчальної та виховної функції.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Основною метою навчання інозмовної мови є формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Ця мета передбачає досягнення школярами такого рівня іншомовної комунікативної компетентності, який був би достатнім для здійснення спілкування в усній та письмовій формах у межах визначених комунікативних сфер, тематики ситуативного мовлення та вивченого мовного і мовленнєвого матеріалу.

У дослідженні під комунікативною компетентністю розуміємо здатність людини розуміти і породжувати іншомовні висловлювання в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях з урахуванням лінгвістичних і соціальних правил, яких дотримуються носії мови.

За основу іншомовної комунікативної компетентності вважаємо комунікативні уміння, розвиток яких є неможливим без оволодіння мовними засобами реалізації усного або писемного висловлювання. Проте знання лексичного і граматичного матеріалу ще не забезпечує розвитку комунікативних умінь. Необхідні навички оперування цим матеріалом, а також використання його для породження і розпізнавання інформації у визначених сферах спілкування.

Засоби формування англomовної комунікативної компетентності пов'язані з основними функціями навчання на старшому етапі системи загальної середньої освіти, а саме в її призначенні: забезпечити закінчення учнями загальної середньої освіти і підготувати випускників школи до життя та праці в сучасному інформаційному суспільстві; сприяти їх соціальній адаптації в умовах постійно розвиваючого ся суспільства; допомогти учням в їх самовизначенні при виборі подальшого життєвого шляху відповідно до їхніх здібностей, нахилів,

можливостей; стимулювати старшокласників до продовження навчання і створити умови для полегшення їх переходу з однієї ланки системи навчання в іншу, а також націлити їх на самоосвіту.

На сучасному етапі Інтернет технології покликані сприяти розвитку індивідуальних освітніх траєкторій: в більшому ступені адаптувати зміст навчального матеріалу до індивідуальних особливостей учнів, рівня їх знань та умінь. У процесі навчання англійської мови вчителем залучені як синхронні, так і асинхронні технології комунікації.

Подкастинг є одним із потужних, нових технологічних інструментів які використовуються в освіті вже протягом декількох років. Вивчення мови було визнано як одне зі сфер, в якій подкастинг набирає важливого значення. Відповідно до рівня, подкасти пропонують викладачам, вчителям, а також студентам та учням широкий спектр додаткових можливості як в межах уроків, так і поза ними. У процесі дослідження подкастингу педагогіка вже визнала його потенціал, дослідники засвідчили, що подкасти можуть значно допомогти розвинути комунікативні навички учнів, особливо розмовні та уміння слухати.

На сьогоднішній день подкаст є альтернативою традиційним друкованим підручникам, стимулюючи зміну навчальної поведінки і організації навчання. Використання подкастів в освітньому процесі пропонує різноманітні можливості для поширення навчальної інформації та доступу до неї. Простота підписки і використання дає можливість працювати з матеріалом у власному темпі, в будь-якому місці та у будь-який час: його можна зберігати, розділяти на частини, комбінувати, копіювати, перетворювати і переміщати, змінювати швидкість, темп мовлення у відповідності до індивідуальних потреб і запитів.

Через характер намірів подкастерів визначається виховна функція. Розповсюдження знань про соціальну дійсність; просвіта, поширення, формування загальнозначущих цінностей в індивідуальній та суспільній свідомості – таке виховання здійснюється через соціокультурну позицію автора,

яка виявляється в підходах до відбору матеріалу, його представлення та способів транслявання. Таким чином, подкаст може бути як засобом творення, так і засобом руйнування, адже його існування забується на свободі слова. Таким чином, перспективою подальших досліджень вважаємо детальне вивчення подкатсів у сфері освіти.

У методиці навчання англійської мови відмічають такі цілі використання подкастів: повторення словникового запасу, вправи на аудіювання, інтерв'ю з носіями мови, доповіді, резюме ключових моментів лекції, сприйняття нової інформації, опис домашнього завдання, надання зворотного зв'язку, рекомендації, розвиток навчальних навичок студентів через спільне навчання, керівництво практичними роботами студентів тощо.

У дипломній роботі нами було проаналізовано формування комунікативної компетентності засобами подкастів. Дослідження було проведено на базі загальноосвітньої школи I-III ступенів № 13 серед учнів 10х класів: 10-А клас, 33 учні – експериментальна група, 10-Б клас, 34 учні – контрольна група. Об'єктами контролю для визначення рівня формування та вдосконалення англійської комунікативної компетентності є розуміння автентичних аудіозаписів та вміння опрацювати матеріал після їх прослуховування.

На початку дослідження для проведення рубіжного контролю рівня сформованості комунікативної компетентності учнів старшої школи за результатами опрацювання теми протягом визначеного часу, були підготовлені тести із застосуванням різних прийомів тестування, такі як запитання-відповідь, правильно-неправильно, множинний вибір, переформулювання, переклад тощо. Особливістю тестових завдань є відсутність зразків виконання. Письмовий тест містить 20 запитань, кожне з яких оцінюється у 1 бал. Результати, отримані після тестування дали можливість визначити критерії сформованості комунікативної компетентності учнями старшої школи за рівнями: високий, середній, достатній, низький. В результаті констатуючого етапу дослідження можемо стверджувати,

що учні старшої школи не володіють відповідним рівнем розвитку комунікативної компетентності. Наступним етапом було проведення власне експериментальної частини, а саме впровадження розробленої системи вправ та завдань у процес навчання.

З метою забезпечення максимальної ефективності вправ наступні вимоги до них повинні бути застосовані: наявність мотиву (вмотивованість) до виконання певної мовної/мовленнєвої дії. У завданні до вправи повинно чітко вказуватися, з якою метою учні виконують вправу. Таким чином забезпечується стимулювання пізнавальної потреби учнів у процесі вивчення іноземної мови. Окрім того завдання повинно містити елемент новизни, тобто забезпечувати отримання учнями нового автентичного мовного матеріалу. Завдяки використанню автентичних текстів подкастів забезпечується культурологічна спрямованість завдань, адже вивчення іноземної мови невідривно пов'язано з культурою.

В ході дослідження експериментальна й контрольна групи добиралися з приблизно однаковим рівнем мовленнєвої підготовки. У контрольній групі навчання здійснювалося лише за чинною програмою, а в експериментальній – з використанням системи вправ для розвитку учнів старшої школи лексичних навичок. Основною метою педагогічного експерименту була перевірка ефективності системи вправ та прослуховування автентичних подкастів “Talk about”, що розміщується на платформі British council podcasts.

Під час навчального експерименту нами було поставлено такі завдання: визначити рівень сформованості англомовної комунікативної компетентності та перевірити й довести ефективність використання системи вправ на основі подкастів. Для реалізації цілей було використано методи збору інформації (спостереження, опитування) та методи обробки результатів (математичні методи обробки інформації) для виявлення динаміки розвитку комунікативних вмінь старшокласників.

Після впровадження у процес навчання експериментальної групи розробленої системи вправ для формування англомовної комунікативної компетентності шляхом прослуховування автентичних подкастів та виконання завдань було проведено повторний зріз знань за допомогою тесту в ЕГ та КГ. Отримані результати дали підстави стверджувати, що рівень сформованості комунікативної компетентності учнів ЕГ значно зріс у порівнянні з результатами у КГ.

Щоб об'єктивно оцінити і отримати вірогідні результати експериментального дослідження використано методи математичної статистики – середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком.

Результати обчислень показали, що після впровадження експериментального дослідження учні, які входили до експериментальної групи продемонстрували підвищення коефіцієнта навченості з 0,65 до 0,71 (в 1,09 рази) з приростом в 0,06.

Порівняльний аналіз в контрольній групі засвідчив зниження показників обсягу сформованості словникового запасу учнів за деякими критеріями та зниження рівня коефіцієнта навченості з 0,64 до 0,63 (-0,01).

Результати, які ми отримали в процесі експериментального навчання підтвердили гіпотезу про доцільність використання розробленого комплексу проблемно-ситуативних завдань для розширення словникового запасу учнів старшої школи на уроках англійської мови.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>